RUSKI INWALID

N°. 130.

CZWARTEK 7. Czerwca 1817.

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości kraiowe : s Peterzburga. Królewstwo Polskie. — Wiadomości zagra niczne : Szwaycaryia. Włochy. Angliia.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

S Peterzburga, 7. Czerwca.

Rzeczywisty Radca Stanu Baron *Mannerheym*, Marszałek Abowsko Berneborgskiey Gubernii, Członek Kommissyi i Rzeczywisty Radca Stanu, spraw Finlandskich, *von Willerbrant*, *Naymiłościwiey* mianowani zostali Kawalerami Orderu Sey. Anny pierwszey klassy, dnia 30. Maia; znayduiący się zaś w porcie Ochotskim Porucznik floty *Jakuszkin*, Kawalerem 3ey. klassy tegoż Orderu.

— *Nayiaśnieyszy Pan* roskazać raczył ustanowić kommendy Inwalidów służących według etatu 1811 roku w obwodzie *Besserabii*, w miastach: *Izmaiłowie*, *Chocimie*, *Akkermanie*, *Killi* i *Benderze.* Kommendy takowe składać się będą z ludzi urodzonych w Guberniiach Kamieniecko-Podolskiey, Wołyńskiey i Chersońskiey.

— Liczba okrętów przybyłych do portu Rygskiego po 19. Maia wynosi do 782, liczba zaś wyszłych s portu w rozmaite strony 507.

Przewiezienie pomnika Minina i Pożarskiego do Moskwy.

Mówiąc o tym pomniku nieodrzeczy będzie napomknąć czytelnikom naszym o czynie znaiomym w historyi Rossyyskiey i innych sąsiedzkich, który dał powód do przedsięwzięcia takowego. Oby watel nazwiskiem Minin widząc oyczyznę swoią stolicę iey Moskwę pod władzą możnego naówcz nieprzyiaciela, przedsiębierze szlachetny zami uwolnienia iey s pod iarźma. Zgromadza wsp obywateli, znayduie wszystkich duchem iednos ożywionych, przekłada im swóy zamiar, i otrz muie wszelką w ludziach i pieniądzach pomoc; potem udaie się do Xiążęcia Pożarskiego, który b dąc głośnym z swey waleczności, zdał mu s bydź nayzdolnieyszym do dowodzenia zgromadz nemi synami oyczyzny, przystępuie do niego, bez trudności otrzymuię zezwolenie i obietni uskutecznienia tak chwalebnego zamiaru.

Chwilę widzenia się tych dwóch mężów wz autor za przedmiot do wystawienia kolosu.

Proiekt wystawienia pomnika i wykonan przedsięwzięte zostały przez Ministra spraw w wnętrznych Radcę Taynego *Józefa Piotrowi Kozodawlewa.* Pod iegoż dozorem biegły s cerz tuteyszy Radca Stanu *Martos*, zrobił w tego kolosu z gipsu; a P. *Jakimof* Radca Kolleg wylał go bardzo trafnie z bronzu 5. Kwietnia 1 roku. Posąg umiesczony iest na ogromnym z dney sztuki granitowym podnożu, ważącym 7 sama zaś grupa bronzowa z bareliefami 1200

dów. Wyprawiony stąd kolos takowy pod dozorem inżenierów przeyść wodnych, popłynie *Wołgą* aż do *Niższego Nowgoroda*; iest to mieysce urodzenia obywatela *Minina*, czuli mieszkańce powitaią cnotliwego rodaka wizerunek, który umyślnie przez czas nieiaki tam zatrzymanym będzie, skąd rzeką *Okką* aż do *Kolomny*, a potem *Moskwą* do dawney stolicy która mu winna oswobodzenie swoie. Kolos postawiony będzie w Moskwie na placu *Krasnoy* naprzeciw wieży *Kremlińskiey*. Na podnożu ten skromny dano nadpis: *Mininowi obywatelowi i Xiążęciu Pożarskiemu Rossyia wdzięczna* 1817.

Królewstwo Polskie.

Z Warszawy, 31. *Maia.*

Postanowienie Namiestnika Królewskiego w Radzie Stanu o obowiązkach służących.

(Dalszy ciąg.)

Oddział III.

O obowiązkach i prawach panów względem służących.

§. 79. Rzetelność, łagodność i opieka są istotne obowiązki pana w postępowaniu względem służących.

§. 80. Pan obowiązany regularnie wypłacać służącemu przyrzeczone i wysłużone zasługi, i iszczać rzetelnie wszelkie z umowy i ugody należące onemuż dostarczenia.

§. 81. W wymaganiu od czeladzi i służących powinności ma mieć wzgląd na ich siły i zdrowie; w karaniu zdrożności winien bydź sprawiedliwym, miarkowanym, tudzież opieką swoią od czychkolwiek bądź pokrzywdzeń onych zasłaniać powinien.

§. 82. Pan niepowinien zabraniać służącym przyzwoitego czasu do odbywania obowiązków Religiynych ich wyznania.

§. 83. Jeżeli służący w czasie swey służby na zdrowiu zapadnie, pan obowiązanym iest mieć staranie o nim, gdy tenże nie ma w bliskości krewnych, maiących sposób i obowiązek dania mu ratunku.

§. 84. Wydatki na to poniesione z zasług służącemu potrącone bydź mogą.

§. 85. Jeżeli w mieyscu znayduią się Instytuta, gdzie chorych zamieszczać można, służący przestać powinien na pomieszczeniu tam siebie przez pana.

§. 86. Z końcem służby służącego ustaie obowiązek pana mieć staranie o utrzymywanie chorego, powinien iednak pan donieść o tém zwierzchności mieyscowey policyyney, aby ta dalsze starania o chorym miała.

§. 87. W przypadku zaś, gdy służący przez pokrzywdzenia lub złe obeyście się pana na zdrowiu uszczerbek poniesie, pan odpowiedzialnym iest za czyn i skutki podług praw, do takowego czynu stosownych.

§. 88. Pan służącego przed czasem i bez przyczyny prawney oddalaiący, do wynagrodzenia onegoż w iego należytościach obowiązanym zostaie.

§. 89. W obliczeniu należytości takowey, zasługi, żywność, odzież, ieśli ugoda warunki te obeymowała, rachowanemi bydź maią.

§. 90. Może iednak pan w każdym czasie oddalić służącego z przyczyn następuiących:

1°. Gdy oddane sobie rzeczy przez swą niezdatność i nieostrożność wystawia na uszczerbek i szkodę.

2°. Gdy w powierzonych sobie wydatkach o nierzetelności przekonanym zostanie.

3°. Gdy przeciw panu, lub temu, któremu pan zwierzchni nad nim dozór powierzył, dopuszcza się nieposłuszeństwa i nieuszanowania.

4°. Gdy popełnił przestępstwo, za które podług praw do Sądu kryminalnego oddany bydź powinien.

5°. Gdy z ogniem nieostrożnie się obchodzi, i mimo przestróg niepoprawnym się okazuie.

6°. Gdy dla piiaństwa, kostery, bałamuctw niepilnuie służby.

7°. Gdy dzieci pańskie do złych czynów namawia.

8°. Gdy z nieskromnego zachowania się dostanie iakowey zaraźliwey lub obrzydliwey choroby.

9°. Kiedy na imię pańskie towary, lub inne potrzeby bezpłatnie bierze, lub innych służących do podobnych przestępstw namawia.

10°. Gdy służąca okazała się bydź w ciąży; w tym iednak przypadku zwierzchność policyyna przez pana ostrzeżona bydź powinna, aby przyzwoite w tey mierze, i prawem przepisane środki, przedsięwziętemi zostały.

§. 91. We wszystkich przypadkach §. 90tym wyszczególnionych, służący z własney winy przed końcem służby odprawiony nie iest mocen żądać większego wynagrodzenia, iak za czas pełnioney służby.

§. 92. Pan lub zastępca iego, odprawuiący służącego, winien wpisać w iego książkę zaświadczenie, wyrażaiące czas i rodzay służby, iak się sprawował, oraz przyczynę, dla którey odprawio-

nym został, z domieszczeniem dnia i podpisu własnego.

§. 93. Osoby pisać nie umieiące udać się powinny wraz z służącym do Urzędnika Policyynego swego okręgu, który takowe zaświadczenie w książkę sam zaciągnie i podpisze.

§. 94. Pan nie może znaglić służącego do pozostania na dal w swych usługach po termino służby, w czasie przyzwoitym wypowiedzianey, ani tym końcem książki iego i zaświadczenia zatrzymywać.

§. 95. Gdyby pan stracił lub zagubił książkę zaświadczeń służącego, która u niego w czasie służby znaydować się powinna, koszt na sprawienie inney zastąpić obowiązany, i oprócz tego, do kassy kar złotych Polskich sześć zapłaci, tudzież w miarę uznaney potrzeby, ostrzeżenia o tém publiczności przez pisma publiczne koszt w tey mierze poniesie.

§. 96. Pan obowiązany wydać służącemu świadectwo rzetelne i zgodne z prawdą, i iest odpowiedzialnym w drodze Sądowey za szkody, któreby z przyczyny nierzetelności iego zaświadczenia wynikły.

§. 97. Ważne wady i nałogi dostrzeżone, oraz większe przestępstwa, których się służący w czasie służby dopuścił, w świadectwach takowych wyrażonemi bydź powinny.

§. 98. Wolno iest służącemu, czuiącemu się bydź pokrzywdzonym, przez obwinienia niesłuszne w zaświadczeniu, dalszą służbę sobie tamuiące, zanieść zażalenie do zwierzchności policyyney, i o śledztwo domagać się.

§. 99 Policya uznawszy zażalenie słucącego sprawiedliwém, zobowiąże pana do wydania służącemu takiego świadectwa, na iakie zasłużył, a w przypadku uporu, sama ie wyda, wyraziwszy powody.

(Dalszy ciąg pózniey.)

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Szwaycarya.

Z Arau, 24. *Maia.*

Rozmaite sekty, którym niewiadomość w religii i fanatyzm daią początek, tak się tu mnożą, iż rząd przymuszonym był postanowić co następuie:

1°. Wszystkie zgromadzenia ludu, maiące za cel wprowadzenie innych obrzędów religiynych iak te, które są przyięte w kościołach naszych, są zabronione.

2°. Osoby daiące mieysce zgromadzeniom takowym, cierpiące one w domach swoich, albo należące do nich, zapłacą karę pienięźną od 50 frankow do 200 na pierwszy raz. Dopuszczaiący się tego raz drugi będą pod aresztem utrzymywani od dwóch tygodni do dwóch miesięcy. Kara pienięźna podwoioną będzie dla tych, którzy się w nocy zgromadzać będą.

3°. Trzecia część kary pienieżney będzie oddana donoszącemu.

4°. Cudzoziemcy należący do którego kolwiek s punktów wyrażonych w artykule 2m, ulegną naprzód karze, a potem wysłani będą za granice.

Włochy.

Z Rzymu, 14. *Maia.*

Oyciec Swięty opuścił tę stolicę 12. b. m. i udał się na mieszkanie do *Castel Gandolfo.*

Przed kilku dniami przybył tu Xiąże *Carignan* powracaiąc z Neapolu.

Arcybiskup *Serrento* umarł w Neapolu 1. b m.

Niedaleko świątyni *Jowisza piorunuiącego*, obok *więzienia Mamertine* znaleziono 1. b. m. pod gruzami w głębokości od 10 do 12 palmów, ruiny wspaniałey, i znakomitey przez mnóstwo marmurów żółtych, Afrykańskich, i fioletowych, bardzo dobrze zachowanych, służących za posadzkę i ściany budowy, oraz w całości słupy s takichże marmurów zdobiące wnętrze świątyni. Kapitele, gzymsy i rzeźba rozmaitego rodzaiu, bardzo sztucznie i delikatnie są wyrobione i pełne naylepszego smaku: biały nawet marmur zachował cały swóy polor, i swietność. Wszystko dowodzi, iż pomnik ten dotąd nieznany, poznieyszy iest od Swiątyni Jowisza piorunuiącego, ale bardzo niewiele, i zapewne wystawiony w kwitnącey epoce sztuk pięknych. Sczęściem Barbarzyńcy nisząc te piękną budowę zostawili na posadzce wiele ułomków naypięknieyszych marmurów, gdzie potem w wiekach pózniejszych budowano nanowo; to czyni nadzieię, iż się znaydzie wiele przedmiotów śnicerstwa i sztuki budownictwa, odpowiadaiących doskonałości i wspaniałemu widokowi tey budowy. Znaleziono także głowę od posągu męszczyzny kolosalney wielkości, i rękę, oboie uszkodzone przez ogień. Pracuiąc czynnie przyydą do wielkich odkryciów; przedmioty iednak znalezione bacznie są strzeżone, w iedney z sal sąsiedzkich. Ciekawi z ukontentowaniem oglądaią te piękne zabytki starożytności.

Anglia.

Donieśliśmy iuż czytelnikom naszym o szczegółach rewolucyi Brezylskiey, teraz dalsze w tey mierze otrzymawszy także przez okręt cudzoziemski doniesienia śpieszemy im kommunikować.

Z Londynu, 30. *Maia.*

Dziś rano otrzymaliśmy dalsze o wypadkach w Brezylii szczegóły. Te są następuiące:

Pernambuko, 18. *Marca.*

«8. b. m. Wybuchnęła tu rewolucyia. Wzięcie pod areszt niektórych officerów z regimentów *Olindo* i *Ricize* z roskazu byłego Gubernatora, dało do tego powod. Pułkownik pierwszego s tych regimentów w celu wykonania zalecenia danego przez Gubernatora, udał się do koszar, lecz kapitan, któremu kazał stanąć przed sobą dla wytłómaczenia się, przebił go na mieyscu. Adiutant Gubernatora przysłany w slad za Pułkownikiem podobnież zabitym został. Oba pomienione pułki odezwały się i dały to widzieć, iż się trzymać będą strony officerów swoich. Gubernator w towarzystwie swoiego sztabu i niektórych urzedników musiał się schronić do małey twierdzy *Brün*, o czwierć mili leżącey od miasta. Nazaiutrz rano twierdza ta poddała sie bez naymnieyszego oporu, Gubernator zaś i officerowie towarzyszący iemu, wzięci w niewolę, odesłani zostali do *Rio Janeiro* po rzece *Sumacho*. Ustanowiono natychmiast rząd tym czasowy, s pięciu członków składaiący się, i oznaymiono posłom i rezydentom Angielskim, iż osoby ich i maiątki w zupełnem znaydowały się bespieczeństwie pod opieką nowo-ustanowionego rządu. Rewolucyia ta bardzo niewielu osobom kosztowała życia, spokoyność zaś miasta zgoła zakłócona niebyła.»

Także z Pernambuko, 28. *Marca.*

«Od 18. b. m. kiedyśmy pierwsze przesłali pismo, nic iescze tu niezaszło nowego we względzie politycznym. Niecierpliwie oczekuiemy wiadomości z *Baggio*, iak też ta prowincyia postąpi w okolicznościach teraznieyszych.»

Wyiątek z listu korrespondentów Loydo.

Z Lizbony, 17. *Maia.*

Okręt Portugalski *Kamoes* przybyły z *Bengal* i *Pernambuko* doniosł nam o przemianach iakie zaszły w ostatniem z miast pomienionych 6. czy 7. Marca. Za naczelników powstania miani są P. P. *Martins* z domu *Burozo*, drugi *Martins Durado* i *Karwallo* z Londynu. Powstańcy ogłosili prowincyią za niepodległą, i ustanowili rząd tym czasowy. Zaięli w sekwestr wszystkie okręty Portugalskie, i zawładali wszelkim do Portugalczyków należącym maiątkiem, w celu wynagrodzenia siebie wcześnie za straty, na iakie mogą bydź narażeni przez środki nieprzyiacielskie, których przeciw ich użyią. Okręt *Kamoes* niewchodził do portu tamecznego, ale maiąc potrzebę opatrzenia się w wodę, stał na kotwicach o 24 godzin iazdy od miasta. Tego dnia kiedy pomieniony okręt odpłynął stamtąd to iest 7. Marca, silne wystrzały dział dawały mu się dość długo słyszeć. Rozumieć trzeba, iż te wystrzały w czasie bitwy między Roialistami i powstańcami musiały mieć mieysce. Na okręcie tym przybyło tu wiele podróżnych stamtąd, których okoliczności teraznieysze, i strona zwycięzka, zmusiły do tey podróży.

«Co do okrętów cudziemskich innych, te maią wolny wstęp do portu i wyyście z niego, nawet podatki celne od towarów osadowych znacznie są zmnieyszone.»

Dalsze doniesienia. «Do Weymut przybył s *Pernambuko* statek kupiecki *Ryga*, listy prywatne które przywiozł dochodzą do 29. Marca. W nich potwierdzaią się nayważnieysze dla nas doniesienia to iest, iż maiątki Angielskie i wszystko co należy do kraiu naszego, doznaie szczególney opieki, wszystkie oraz okręta pod naszą banderą, maią wolny wstęp do portu, i wyyście z niego. Zdaie się iż powstanie iest tylko *w iednem mieyscu*; wybuchnęło 7go Marca a po 29. niebyło iescze żadnego zniesienia się ani s północnemi ani s południowemi prowincyiami. W Pernambuko ogłoszono proklamacyią w ięzyku Portugalskim, ta mianuie tę prowincyią niepodległą, i zapowiada nowy rząd, buduiący się na wolnieyszym sposobie myslenia, tolerancyi i t. d. Jeden tylko exemplarz takowey proklamacyi nas doszedł, niema na sobie daty, i widać, iż z wielką spiesznością musiał bydź pisany.»

«Listy otrzymane dzisiay z Lizbony pod datą aż do 20. Maia donoszą, iż wiadomość o rewolucyi sprawiła tam zapewne wielkie wrażenie; *iednakże zawsze było mnieysze od tego, iakiego się spodziewano.* Twierdzą iż ani ieden dom Portugalski nienależał do związku powstańców.

— Dnia wczoraryszego rano rozeszła się pogłoska w bursie, iakoby rząd niezwłócznie roskazał uzbroić 6 okrętów liniiowych i 12 fregat, które się przeznaczaią do Ameryki południowey.

— S przyczyny pokazania się statków Barbaryyskich w kanale, kompaniia *Lloydo* zapowiedziałe, iż niebierze na siebie strzeżenia okretów przybywaiących z Hollandyi i miast Anzeatyckich.

W St. Peterzburgu, w Drukarni Karola Kraya.